

Právo na súdnu ochranu - judikatúra Ústavného a Najvyššieho súdu SR

Miroslav Slašťan

Ústav medzinárodného a európskeho práva,
Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Bratislava

externý člen pedagogického zboru Justičnej akadémie SR

miroslav.slastan@uninova.sk

Konanie o súlade právnych predpisov

- I Konanie o súlade zrušených právnych predpisov
- I Konanie o súlade ústavných zákonov

Môže Ústavný súd SR posudzovať súlad zrušenej, ale stále uplatniteľnej právnej normy s normou vyššej právnej sily?

- I prípad Kovaľský – okresný – krajský – ústavný súd – Súdny dvor EÚ (C-302/06)
- I KS PO – ÚS; je ustanovenie § 42 ods. 2 zákona č. 70/1998 Z. z. v súlade s článkom 20 ods. 4 Ústavy (po prijatí zákona č. 656/2004 Z. z., ktorým sa zrušil zákon č. 70/1998, Ústavný súd Slovenskej republiky usúdil, že odpadol predmet konania, a preto konanie zastavil)
  - podľa § 69 ods. 10 zák. č. 656/2004 Z.z. - oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam, ako aj obmedzenia ich užívania, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú nedotknuté
- I KS PO podáva nový návrh na ÚS týkajúci sa súladu § 69 ods. 10 zákona č. 656/2004 Z. z. s článkom 20 ods. 4 Ústavy. Tento návrh bol odmietnutý rozhodnutím z 28. septembra 2005 (uznesenie US sp. zn. PL. US 28/05)

Doterajšia stabilná judikatúra ÚS

- I Doterajšia judikatúra ústavného súdu v súvislosti so zistením, že v čase doručenia návrhu navrhovateľa ústavnému súdu už napadnutý právny predpis nebol súčasťou platného právneho poriadku, t. j. bol zrušený a stratil platnosť aj účinnosť, zdôrazňovala, že v **konaní o súlade právnych predpisov** podľa čl. 125 os. 1 ústavy je v zásade **ústavný súd oprávnený posudzovať len súlad platných právnych predpisov**, ich časti, prípadne niektorých ich ustanovení s právnymi predpismi vyššej právnej sily. Tento záver bol nepriamo odvodený zo znenia § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezú ústavného súdu, konanie zastaví. Ústavný súd preto pri svojej doterajšej rozhodovacej činnosti v konaniach podľa § 130 ods. 1 písm. d) ústavy iniciovaných všeobecným súdom, v ktorých bol namietaný nesúlad neplatných právnych predpisov, ich časti, prípadne niektorých ich ustanovení s právnymi predpismi vyššej právnej sily, postupoval tak, že ich svojím uznesením zastavil (napr. PL. US 16/02 z 20. mája 2002, PL. US 13/08 z 9. apríla 2008, PL. US 23/08 z 15. októbra 2008, PL. US 4/09 z 25. februára 2009).

Väčšina pléna ústavného súdu považuje uvedenú doterajšiu judikatúru ústavného súdu za prekonanú a prikláňa sa v takýchto veciach k **dôslednejšiemu uplatňovaniu zásady materiálnej ochrany ústavnosti** z dôvodov, ktoré už v rámci judikatúry ústavného súdu boli uvedené predovšetkým v rámci odlišných stanovísk sudcov (napr. k veci sp. zn. PL. US 13/08).

Prelomové, ale nie jednoznačné rozhodnutie ÚS SR

- I **PL. ÚS 1/2010-6 návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) v spojení s čl. 144 ods. 2 ústavy podaný Krajským súdom v Bratislave v konaní sp.zn. 14 Co 449/2008 („zapretie otcovstva“) zo dňa 6.8. 2009**
- I Žalobca sa domáhal žalobou podanou 16. novembra 2006 určenia, že nie je biologickým otcom maloletej, ktorá sa narodila dňa 5. 3. 1992 (súd rozsudkom z 28. apríla 2009 žalobu zamietol, keďže jeho právo na podanie návrhu na zapretie otcovstva na súde bolo prekludované, tzn. lehota na jeho uplatnenie uplynula dňa 5. 9. 1992 a žalobca podal návrh až 16. 11. 2006)
- I medzičasom sa právna úprava k zapretiu otcovstva zmenila, nakoľko ustanovenie § 57 ods. 1 zákona č. 94/1963 Zb. zákona o rodine (lehota na zapretie 6m) bolo od 1. apríla 2005 nahradené ustanovením § 86 ods. 1 v spojení s § 96 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine (3 roky)
- I Keďže maloletá sa narodila dňa za účinnosti zákona č. 94/1963 na právo žalobu zaprieť otcovstvo sa vzťahoval a aj vzťahuje právny stav podľa zákona č. 94/1963 Z. z. v zmysle prechodného ustanovenia § 114 zák. č. 36/2005 Z. z., ktorý zrušil zákon č. 94/1963 Z. z. s účinnosťou od 1. 4. 2005.

nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2011, č. k. PL. ÚS 1/2010-57

- I **Ustanovenie § 86 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nie je v súlade s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.**
- I Na základe uvedeného rozboru a všetkých podstatných skutočností, ktoré majú vplyv na posúdenie nastolenej otázky, ústavný súd konštatuje, že v konaní pred všeobecným súdom, v súvislosti s ktorým krajský súd predložil návrh ústavnému súdu, **sa pri rozhodovaní o zapieracej žalobe zákon č. 94/1963 Zb. nepoužije a je potrebné aplikovať zákon č. 36/2005 Z. z.**

Konanie o súlade ústavných zákonov

- I rovnováha – delba mocí v praxi (NR SR vs ÚS SR)
- I „kauzu Gaulieder“, Národná rada SR odmietla rešpektovať nález Ústavného súdu SR I.ÚS 8/97 z 23. júla 1997 a nezrušila svoje uznesenie č. 482 zo 4. decembra 1996
- I ústavný zákon č. 254/2006 Z.z. z 20. apríla 2006 o zriadení a činnosti výboru Národnej rady Slovenskej republiky, na preskúmavanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu - vymazal účinky nálezů Ústavného súdu SR PL.ÚS 6/04 z 19.10. 2005

Preukazovanie pôvodu majetku

- I ústavný zák. č. 100/2010 Z.z. doplnenie Ústavy SR o nový, piaty odsek článku 20:
- I „iné zásahy do vlastníckeho práva“, ktoré „možno dovoliť iba vtedy, ak ide o majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov a ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, mravnosti alebo práv a slobôd iných. Podmienky ustanoví zákon.“
- I Iným zásahom sa rozumie „odňatie majetku“ podľa následne prijatého zákona č. 101/2010 Z.z. o preukazovaní pôvodu majetku.

Preukazovanie pôvodu majetku

- I nález Ústavného súdu SR z 3.9. 2008 PL.ÚS 29/05-161 o vyslovení nesúlady (predchádzajúceho) zákona č. 335/2005 Z.z. o preukazovaní pôvodu majetku
- I „Ústavný súd konštatuje, že zákon o preukazovaní pôvodu majetku je zákon so spätnou časovou pôsobnosťou (retroaktívny zákon), ktorý by sa mohol stať svojvoľným nástrojom v rukách orgánov verejnej moci, ktoré sú adresármi a nositeľmi právomocí vyplývajúcich z tohto zákona. Tento záver pritom platí nielen pre schválenú podobu tohto zákona, t. j. podobu, v ktorej nie je vymedzené časové obdobie, v rámci ktorého sú fyzické a právnické osoby povinné preukazovať, že svoj majetok nadobudli z legálnych príjmov....“
- I v schválenom texte nového zákona č. 101/2010 Z.z. časové obdobie, v rámci ktorého sú fyzické a právnické osoby povinné preukazovať, že svoj majetok nadobudli z legálnych príjmov, vymedzené naďalej nie je.

Predčasné voľby

- I machinácie s volebnými obdobiami
- I P1 predĺženie volebného obdobia do orgánov samosprávy obcí zvolených vo voľbách v roku 1994 (ústavný zákon č. 332/1998 Z.z.) – ad hoc derogácia ust. čl. 69 ods. 2 (štvorročné volebné obdobie orgánov územnej samosprávy) v spojení s ust. čl. 30 ods. 2 Ústavy SR („voľby sa musia konať v lehotách nepresahujúcich pravidelné volebné obdobie ustanovené zákonom“).
- I P2 - ústavný zákon č. 70/1994 Z.z. zo 17. marca 1994 o skrátení volebného obdobia NR SR
- I P3 – detto ústavný zákon č. 82/2006 Z.z. z 9. februára 2006
- I P4 – detto ústavný zákon č. 330/2011 Z.z. z 13. októbra 2011 - ad hoc derogácia ust. čl. 73 ústavy „Národná rada SR má 150 poslancov, ktorí sú volení na štyri roky“

Kauza Melčák

- I Nález Ústavného súdu Českej republiky PL.ÚS 27/09 z 10.9. 2009
- I ústavný zákon č. 195/2009 Sb. o skrátení piateho volebného obdobia Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR je ...ústavný zákon iba formou, nie však obsahom. Obsahom je individuálnym právnym aktom týkajúcim sa nie všeobecne vymedzeného okruhu adresátov a situácii, ale konkrétne určeného subjektu (Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR zvolenej v roku 2006) a konkrétnej situácie (skončenie jej volebného obdobia dňom voľieb, ktoré sa majú konať do 15. októbra 2009“).
- I Parlament nemá právomoc (čl. 9 odst. 1 Ústavy ČR) k prijímaniu individuálnych právnych aktov, formou ústavných zákonov.

porovnanie s možnosťami ÚS SR

- I Nález ÚS SR sp.zn. PL. ÚS 16/95 zo dňa 24. mája 1995: „právny akt, ktorý sa v rozpore so všeobecne uznanou požiadavkou generality vzťahuje na určité vopred známe jednotlivé privatizačné veci, čo princípy právneho štátu nepripúšťajú...“
- I „....princíp generality právnej normy spočíva aj v tom, že ňou ustanovené obmedzenia musia mať všeobecný charakter (nálež ÚS SR sp.zn. PL. ÚS 3 7/95 z 12. septembra 1996)
- I porušenie podstatných náležitostí demokratického právneho štátu, retroaktívnymi účinkami prijatého ústavného zákona aj v „ústavnom poriadku Slovenskej republiky všeobecný zákaz spätného pôsobenia právnych predpisov alebo ich ustanovení možno odvodit“ z čl. 1 Ústavy SR, podľa ktorého je Slovenská republika právnym štátom. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj požiadavka (princíp) právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok, súčasťou čoho je i zákaz spätného (retroaktívneho) pôsobenia právnych predpisov, resp. ich ustanovení.“ (nálež Ústavného súdu SR sp.zn. PL. ÚS 36/95 z 3. apríla 1996)
- I čl. 84 odsek 4, čl. 152 ods. 4 ústavy

– judikatúra Ústavného súdu a Najvyššieho súdu SR

- I Záväznosť rozhodnutí Ústavného súdu SR
- I Účinky res iudicata nálezov ÚS
- I Precedenčný účinok nálezov ÚS (erga omnes)
- I (Všeobecná) záväznosť rozhodnutí všeobecných súdov
- I Následky nerešpektovanie skorších súdnych rozhodnutí

Záväznosť rozhodnutí Ústavného súdu SR

- I sporná otázka
- I absencia komplexnej úpravy v ústave – nutnosť rozlišovať podľa jednotlivých konaní
  - konanie o výklade ústavy a ústavných zákonov (výklad je všeobecne záväzný odo dňa vyhlásenia rozhodnutia v Z.z.)
  - konanie o ústavnosti a zákonnosti volieb (rozhodnutie je záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týkajú. Príslušný orgán verejnej moci je povinný bez zbytočného odkladu zabezpečiť ich vykonanie)
  - konanie o súlade právnych predpisov (právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzná)
  - konanie o kompetenčných sporoch (?)

Účinky res iudicata nálezov ÚS

- I rozhodnutia ÚS sú **konečné**, nie je možné sa odvolať v rovnakej veci (čl.133 ústavy: Proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok)
- I právne otázky sú definitívne vyriešené?
- I konanie o súlade právnych predpisov vs konanie o ústavnej sťažnosti

Účinky res iudicata nálezov ÚS - konanie o súlade právnych predpisov

- I ...prekážka veci rozsúdenej vo svojej procesnej podstate vyjadruje zákaz a prekážku otvárať právoplatne rozhodnutú tú istú vec, ktorá je charakterizovaná tými istými účastníkmi, rovnakým predmetom konania a rovnakými skutkovými a právnymi dôvodmi uplatnenia nároku na súdnu ochranu.
- I potrebné vykladať vzhľadom na charakter konania o súlade právnych predpisov (abstraktná rozhodovacia činnosť)
  - ak sa ustanovenie predpisu mení a dopĺňa
  - iné namietané dôvody nesúladu
  - zmena spoločenských pomerov („...prijaté za iných predpokladov...“)(sp. zn. PL. ÚS 11/05 z 22. augusta 2006)

Precedenčný účinok nálezov ÚS (erga omnes) v konaní o súlade právnych predpisov

- I Čl. 125 (6) ústavy:
...rozhodnutie ústavného súdu ... sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzná.

Viazanosť právnym názorom...

- I § 41a (2) zákona č. 38/1993 Z.z.: Orgán, ktorý je povinný uviesť právny predpis do súladu podľa čl. 125 ods. 3 Ústavy, je viazaný právnym názorom vysloveným v náleze Ústavného súdu.
- I Novela O.s.p. zák.č. 519/1991: § 135 „súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou...“
- I čl. 144 ods. (2) ústavy: „Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.“

Konanie o súlade právnych predpisov - hmotnoprávne účinky nálezu

I zákon č. 38/1993 Z.z.:

- I § 41a (1) Právny predpis, jeho časti alebo niektoré jeho ustanovenia strácajú účinnosť dňom vyhlásenia nálezu Ústavného súdu v Zbierke zákonov.
- I § 41a (3) Stratou účinnosti, prípadne platnosti právnych predpisov na základe nálezu Ústavného súdu sa neobnovuje platnosť právnych predpisov nimi zrušených; ak však išlo len o ich zmenu alebo o doplnenie, platí skorší právny predpis v znení platnom pred touto zmenou alebo doplnením.

I § 41b

(1) Ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť podľa čl. 125 Ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale **nebol vykonaný**, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je **dôvodom obnovy konania** podľa ustanovení Trestného poriadku.

(2) Ostatné **právoplatné rozhodnutia** vydané v občianskoprávnom alebo správnom konaní na základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, **zostávajú nedotknuté; povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať**.

I A čo neprávoplatné rozhodnutia / prebiehajúce konania?

Konanie o súlade právnych predpisov - hmotnoprávne účinky nálezu

- I ústava a zákon o ústavnom súde rozdeľujú problematiku hmotnoprávnych účinkov nálezu ústavného súdu o súlade právnych predpisov na dve skupiny (prípady, ktoré boli do momentu uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov už právoplatne ukončené (judikované), a prípady, ktoré vo chvíli uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov právoplatne ukončené ešte neboli)

I Účinky nálezu Ex nunc vs Ex tunc

- I **...trestnom konaní** vo vzťahu voči právoplatne odsúdenej osobe hmotnoprávne následky nálezu o nesúlade uverejneného po právoplatnom odsúdení nastávajú **jednoznačne ex tunc**, nie teda iba od momentu uverejnenia nálezu. Vinu trestne stíhanej osoby možno po uverejnení nálezu **znova posudzovať**, a to už vo svetle nálezu o nesúlade...

Konanie o súlade právnych predpisov - hmotnoprávne účinky nálezu

- I V civilnom a správnom konaní: ustanovenie § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde neposkytuje žiadnu ochranu tomu účastníkovi občianskoprávneho alebo správneho konania, **ktorý bol v konaní neúspešný**, teda **uplatnený nárok** mu vzhľadom na aplikáciu nesúlade právného predpisu **nebol priznaný**...

- I **POVINNOSŤ**: ...aj keď nedochádza k obnove právoplatne skončeného konania, pokiaľ povinný subjekt do uverejnenia nálezu uloženú povinnosť nesplnil, stáva sa táto nevyhmáateľnou ... (v zásade ex tunc)

I **NÁROK**:

buď ...ex nunc, teda od momentu uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov. Preto nároky vzniknuté do momentu uverejnenia nálezu o nesúlade právnych predpisov sa riadia právnym stavom existujúcim dovtedy. Nový právny stav založený nálezhom ústavného súdu sa vzťahuje iba na **nároky vzniknuté od uverejnenia nálezu**...alebo ex tunc aj na nároky pred uverejnením nálezu...

- I kolízia medzi **princípom zachovania ústavnosti** na jednej strane a **princípom právnej istoty** na strane druhej (t.j. prezumpcia ústavnosti právnych predpisov - až do opačného rozhodnutia ústavného súdu a prezumpcia právoplatných rozhodnutí orgánov verejnej moci vychádzajúcich z prezumpcie ústavnosti)

Konanie o súlade právnych predpisov - hmotnoprávne účinky nálezu

I Rozhodnutie:

- I ...o hmotnoprávnych účinkoch nálezu o nesúlade **vydaného pred právoplatným skončením konania**, ... v týchto veciach nastávajú ... **pre všetkých účastníkov konania ex tunc**. Ak sa totiž tieto účinky prejavujú ex tunc vo veciach judikovaných právoplatne pred uverejnením nálezu, potom a fortiori to musí tak byť vo veciach neskončených právoplatne v momente uverejnenia nálezu o nesúlade. Opačný výklad je priamym popretím princípu zachovania ústavnosti a zároveň nepripustným absolutizovaním princípu právnej istoty.
- I Nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 51/06, sp. zn. I. ÚS 60/06 z 8. júna 2006, sp. zn. I. ÚS 159/06 zo 17. októbra 2006 a sp. zn. I. ÚS 320/06 zo 6. decembra 2006

Účinky res iudicata nálezov ÚS - konanie o ústavnej sťažnosti

- I po vyhovujúcom náleze sa vracia vec k súdu, ktorý musí rozhodnúť v súlade výrokom, ale najmä odôvodnením nálezu ÚS, t.j. v súlade s právnym názorom ÚS

- I ...je nenáležité a v rozpore s právnym poriadkom Slovenskej republiky polemizovať s otázkou, či má nálež Ústavného súdu Slovenskej republiky len akademický význam alebo či má aj hmotnoprávne dôsledky (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. februára 2001, sp.zn. 3 To 4/2001)

I **viazanosť právnym názorom v konaní o sťažnostiach**

- novela O.s.p. zák.č. 341/2005 § 135 O.s.p.: Súd je tiež **viazaný rozhodnutím** ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd

Precedenčný účinok nálezov ÚS (erga omnes)

- I Existuje povinnosť rešpektovať rozhodnutia Ústavného súdu v neskorších veciach?
? rozsah v ktorom je Ústavný súd viazaný vlastnými rozhodnutiami
- **záväznosť podmienená**, nie absolútna (zmena právneho prostredia, objektívne dôvody – vstup do EÚ, ale aj rozhodnutia medzinárodných súdov)
- **štruktúra ÚS – štyri senáty...**
- zákon to výslovne predpokladá: § 6 Senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu Ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov.
- plénum ÚS rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením
- senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ÚS

Precedenčný účinok nálezov ÚS (erga omnes)

- I Ak nie je judikatúra ÚS absolútne záväzná pre samotný ÚS – všeobecné súdy sú oprávnené zmenu judikatúry ÚS vyvolať
- musia vzniknúť opodstatnené a dostatočné dôvody pre svoje stanovisko (III. ÚS 252/04 – ČR!)

(Všeobecná) záväznosť rozhodnutí všeobecných súdov

- I **I. ÚS 236/06:**
K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neoddeliteľne princíp právnej istoty [(čl. 1 ods. 1 ústavy), napr. PL. ÚS 36/95], ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva.
Súčasťou uvedeného princípu je aj požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (mutatis mutandis I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99), teda to, že obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované.
I **NS SR M.Cdo 31/01 (50/2001 ZSP)**
V slovenskom právnom poriadku platí princíp, podľa ktorého sú **súdy viazané len zákonom**; znamená to, že súd pri svojom rozhodovaní prihliada, a prípadne aj aplikuje súdny judikát či stanovisko **len vtedy, ak dôjde k záveru, že sú v súlade so zákonom, ale záväznú pre neho nie sú.**

(Všeobecná) záväznosť rozhodnutí všeobecných súdov

- I požiadavka pridržovať sa predchádzajúcich rozhodnutí (tzv. súdnych judikátov či precedensov) je odmietaná čl. 144 Ústavy, podľa ktorého výkon súdnej právomoci je viazaný len na Ústavu, ústavný zákon, zákon a medzinárodnú zmluvu.
I súdne rozhodnutie je záväzná len pre účastníkov (strany) konania, v ktorom rozhodnutie bolo vydané, a je len hľadanim práva, a nie jeho tvorbou
I **napriek tomu - predvídateľnosť práva a v jeho rámci aj predvídateľnosť súdneho rozhodovania**
I princíp právneho štátu - právnej istoty
ČR
- vhodný nástroj bol pre Najvyšší súd ČR zavedený zákonom č. 30/2000 Zb. v § 27a s účinnosťou od 1. januára 2001 a spočíva v povinnosti senátu, ktorý ak dospeje pri svojom rozhodovaní k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho súdu, postúpiť vec na rozhodnutie veľkému senátu kolégia

Následky nerešpektovanie skorších súdnych rozhodnutí

- I ...**VLASTNÝCH**
I porušenie práva na súdnu ochranu a zásah Ústavného súdu
I **I. ÚS 236/06:**
K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neoddeliteľne princíp právnej istoty [(čl. 1 ods. 1 ústavy), napr. PL. ÚS 36/95], ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva.
Súčasťou uvedeného princípu je aj požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (mutatis mutandis I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99), teda to, že obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované.

Následky nerešpektovanie skorších súdnych rozhodnutí

- I **Len Najvyšší súd ?**
I ...Najvyšší súd totiž v tomto prípade rozhodol odlišným spôsobom ako prv v prípade **skutkovo aj právne obdobných veciach** bez toho, aby v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol argumenty, pre ktoré bola v danej veci sťažovateľovmu právu poskytnutá odlišná ochrana, než v iných označených konaniach. Argumentácia najvyššieho súdu pritom musí byť spoľahlivým vodidlom pre obdobné situácie aj v budúcnosti. Okrem porušenia zásady právnej istoty najvyšší súd zároveň zanedbal svoju zákonom ustanovenú povinnosť pri zabezpečovaní jednoty rozhodovania. (**I. ÚS 236/06**)

Viazanosť právnym názorom

- I Právny názor dovolacieho súdu je záväzný pre súd odvolací, prípadne aj pre súd prvého stupňa (ak bolo zrušené aj jeho rozhodnutie).
- I Právny názor treba chápať ako **názor na aplikáciu práva hmotného i procesného na rovnaký skutkový stav**. Určením záväznosti tohto právneho názoru chce zákon zabrániť tomu, aby sa súd nedopustil rovnakého právneho omylu ako pôvodne, lebo inak, pri čisto kasačnom princípe, by sa teoreticky nikdy nemuselo dospieť k správne konečnému riešeniu.
NS SR M Cdo 31/01 (50/2001 ZSP)

Zaujatosť voči právnemu názoru súdu vyššieho stupňa

- I Skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“, nezakladá bez ďalšieho dôvod pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci, ak povaha okolností, z ktorých vyvodzuje možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, nemôže z objektívneho hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania.
(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2009 sp. zn. 3 Nc 13/2009)

Zaujatosť voči právnemu názoru súdu vyššieho stupňa

- I „....formulácia odôvodnenia, ktorou súd vyššieho stupňa alebo ústavný súd vysvetlil zrušenie rozhodnutia súdu, i keby sa v nej vyskytovali vyjadrenia, slovné spojenia alebo výrazy expresívnejšej povahy, nemôže byť z objektívneho hľadiska v žiadnom prípade považovaná za okolnosť zakladajúcu vzťah k prejednávanej veci sudcu, ktorého rozhodnutie bolo zrušené. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupe od prejednávanej veci, je aj v týchto súvislostiach daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti sudcu na výkon súdnictva. Z týchto hľadísk nebolo možné predmetné vyjadrenie považovať za vyjadrenie, ktoré by čo i len v náznakoch malo reálny (objektívny) základ v jej vzťahu k prejednávanej veci.“

Zaujatosť voči právnemu názoru súdu vyššieho stupňa

- I „Pri napĺňaní úloh sústavy súdov a rešpektovaní ústavou chránených práv účastníkov súdneho konania je nemysliteľné, aby niektorý sudca sústavy všeobecných súdov (bez ohľadu na stupeň rozhodovania) nemal dostatok schopnosti podriaďiť sa právnemu názoru vyslovenému v zrušujúcom rozhodnutí. Pokiaľ sudca uvedenú schopnosť nemá, nie je spôsobilý vykonávať funkciu sudcu.“

Odôvodňovanie rozhodnutí

- I I. ÚS 236/06:
K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neoddeliteľne princíp právnej istoty [(čl. 1 ods. 1 ústavy), napr. PL. ÚS 36/95], ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva.
Súčasťou uvedeného princípu je aj požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (mutatis mutandis I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99), teda to, že obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované.

Odôvodňovanie rozhodnutí

- I I. ÚS 236/06:
Riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ako súčasť základného práva na súdnu a inú právnu ochranu vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné.

Arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu

- I Za arbitrárný, resp. nie dostatočne zdôvodnený treba považovať rozsudok všeobecného súdu aj vtedy, keď popri jednoznačnom právnom závere dospeje bez akéhokoľvek vysvetlenia či zdôvodnenia aj k protichodnému právnomu záveru. Rovnako treba kvalifikovať aj situáciu, keď všeobecný súd svoj právny záver nezdôvodní zo všetkých zákonných hľadísk, ktoré v danej veci prichádzajú do úvahy.
- I (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 154/05 z 28. februára 2006)

Právo svedka, aby pri jeho výsluchu v trestnom konaní bol prítomný advokát

- I Podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy SR každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Toto právo možno a v danom prípade aj treba interpretovať tak, že právo na právnu pomoc sa priznáva vždy, keď sa rozhoduje o právnom postavení oprávnenej osoby.
  - I Ďalej ústavný súd konštatuje, že pokiaľ je priznané právo na právnu pomoc občanovi pri podávaní vysvetlenia, v postavení obvineného, poškodeného a osoby zúčastnenej na strane jednej, **nemožno mu nepriznať právo na právnu pomoc pri podaní svedeckej výpovede.** Svedok má totiž právo za podmienok vyplývajúcich z ustanovenia § 130 Trestného poriadku odoprieť výpoveď. Je preto namieste, aby mal možnosť poradiť sa o výkone tohto svojho práva. To platí hlavne pre situáciu, ktorú má na mysli ustanovenie § 130 ods. 2 Trestného poriadku. Zmyslom tohto ustanovenia je premietnutie ústavnej maximy zákazu donucovania k sebaobvineniu podľa čl. 47 ods. 1 Ústavy SR.
- Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 248/07.

Právo na zákonného sudcu

- I Ak podľa zákona vec patrí do právomoci všeobecného súdu niektorého stupňa, sudcom oprávneným zvážiť, či vec patrí do jeho príslušnosti, je sudca súdu tohto stupňa. Ak sudca súdu nižšieho stupňa si svojou úvahou prizná príslušnosť rozhodnúť vo veci, ktorá podľa zákona patrí súdu iného stupňa, ústavné právo nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi sa týmto poruší.
- Nález ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.I. ÚS 8/94 zo dňa 28. februára 1994
- I Z článku 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že právo na zákonného sudcu patrí výlučne len osobe, účastníkovi súdneho konania. Uplatnenie tohto práva neprislúcha sudcovi, ktorý vo veci rozhoduje.
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. II. ÚS 43/97 z 22. júla 1997
- Opatrenie predsedu okresného súdu ako orgánu štátnej správy súdov vydané v súlade s ustanovením § 2 ods. 2 vyhlášky č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské súdy v znení neskorších predpisov nie je rozhodnutím v zmysle čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky

Právo na zákonného sudcu

- I 1. **Funkcia referujúceho sudcu** priamo súvisí s delbou a organizáciou práce v senáte, s náležitým výkonom spravodlivosti, a nie s právom na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
  - 2. Právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy zahŕňa právo účastníka konania na sudcu, ktorý v jeho veci koná a rozhoduje, nie však právo na vopred určeného referujúceho člena senátu.
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp.zn. III. ÚS 31/01, z 15. marca 2001
- I Za zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy treba považovať sudcu, ktorý bol určený na prejednanie a rozhodnutie vo veci v súlade s rozvrhom práce súdu, a tiež sudcu, ktorému boli veci pridelené z dôvodu **vyúčtenia iného sudcu pre zaujatosť** v zmysle § 14 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku alebo pre ďalšie dôvody uvedené v § 2 ods. 2 a 3 vyhlášky č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku ....
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. II. ÚS 118/02 a II. ÚS 119/02 z 12. júla 2002

Právo na zákonného sudcu a právo EÚ

Článok 267 Zmluvy o fungovaní EÚ (bývalý článok 234 ZES)

Súdny dvor Európskej únie má právomoc vydať rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach, ktoré sa týkajú:

- a) výkladu zmlúv;
  - b) platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie;
- Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom a tento súdny orgán usúdi, že rozhodnutie o nej je nevyhnutné pre vydanie jeho rozhodnutia, môže sa obrátiť na Súdny dvor Európskej únie, aby o nej rozhodol.
- Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.**
- Ak sa takáto otázka položí v prebiehajúcom konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe, Súdny dvor Európskej únie koná bezodkladne.

ZÁKON Č. 99/1963 ZB. OBČIANSKY SÚDNY PORIADOK § 109 (1)

- Súd konanie preruší, ak
- c) rozhodol, že požiada Súdny dvor Európskej únie o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy

Právo na zákonného sudcu

- I III. ÚS 151/07-14 z 29. mája 2007 :
  - sťažovateľ namieta porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru postupom najvyššieho súdu ... (ktorý nevyhovel žiadosti položiť prejudiciálnu otázku prejudiciálnu otázku podľa čl. 267 ZFEU a § 109 ods. 1 písm. c) OSP).
  - ÚS nezistil príčinnú súvislosť medzi namietanim postupom najvyššieho súdu a namietanim porušením označených práv z dôvodu nedostatku temporálnej právomoci SD EÚ podľa rozsudku vo veci YNOS, C-302/04

Právo na zákonného sudcu

I IV. ÚS 206/08-50 z 3. júla 2007

- ...ústavný súd musí pripomenúť, že účastník konania podľa zákonnej úpravy nemá nárok na to, aby vnútroštátny súd prerušil konanie a predložil prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru. Takýto postup však môže navrhnuť a môže ho ovplyvniť prípadným odvolaním sa proti uzneseniu, ktorým sa o návrhu na prerušenie konania z dôvodu predloženia / nepredloženia prejudiciálnej otázky vyhovelo / nevyhovelo.“

IV. ÚS 206/08-50 z 3. júla 2007

.....Skúmanie, či ide o súd, proti ktorého rozhodnutiu už nie je prípustný žiaden opravný prostriedok, treba vykonať **s ohľadom na konkrétny spor alebo inú právnu vec**, rešpektujúc platný občiansky súdny poriadok, jeho systém opravných prostriedkov a súčasne aj judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) riešiacu prípustnosť opravných prostriedkov, najmä dovolania.

....Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa platného právneho poriadku Slovenskej republiky je súdom poslednej inštancie najvyšší súd alebo ústavný súd.

Ak taký súd, ktorý je súdom, proti ktorého rozhodnutiu už niet žiadneho opravného prostriedku, nepredloží prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru ES, hoci tak urobiť mal, **otvára sa otázka ústavnosti jeho postupu so zreteľom na čl. 46 ods. 1 a 4 a čl. 48 ods. 1 ústavy**, pričom treba pripomenúť aj jeho povinnosť podľa § 1 v spojení s § 109 ods. 1 písm. c) OSP zabezpečiť spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov konania.

IV. ÚS 206/08-50 z 3. júla 2007

...v rozsahu výkladu práva EÚ je zákonným sudcom vo veci začatej pred vnútroštátnym súdom **nielen sudca určený rozvrhom práce podľa osobitných predpisov, ale aj komunitárny sudca**, lebo jeho povinnosť rozhodnúť o otázkach interpretácie komunitárneho práva je súčasne aj jeho oprávnením, ktoré **nemožno zásadne obísť**, a ak, tak len komunitárnym právom určenými spôsobmi, ktoré vyplývajú z judikatúry Súdneho dvora ES, napríklad vo veciach, v ktorých sa uplatní CILFIT formula (pozri rozsudok vo veci 283/81 Srl CILFIT a Larinificio di Gavardo SpA proti Ministerstvu zdravotníctva zo 6. októbra 1982). Ústavný súd pripomína, že ak vnútroštátny sudca nepredloží prejudiciálnu otázku komunitárnemu sudcovi v konkrétnej veci, kde to bola jeho povinnosť, nielen možnosť tak urobiť, potom v takom prípade to môže za istých okolností zakladať zodpovednosť členského štátu za porušenie komunitárneho práva postupom a rozhodovaním vnútroštátneho súdu (pozri napríklad rozsudok z 30. septembra 2003 vo veci Kobler proti Rakúskej republike, C-224/01).

Právo na zákonného sudcu či výklad ÚS SR?

- I IV. ÚS 95/2010-80 12. apríla 2012 (sťažnosť podaná 17. septembra 2009)
- I rozsudky Najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžp 8/2009 z 11. júna 2009, sp. zn. 3 Sžp 10/2009 z 11. júna 2009, sp. zn. 5 Sžp 11/2009 z 2. júna 2009, sp. zn. 5 Sžp 24/2009 z 2. júna 2009 a sp. zn. 3 Sžp 19/2009 zo 17. septembra 2009
- I prerušenie a podanie SD EÚ v druhovo identickej veci 20. 1. 2009 - sp. zn. 5 Sžp 41/2009
- I rozsudok SD EÚ C-240/09 z 8. marca 2011 (VLK)